

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ, академіка НАН України Чумаченка Миколи Григоровича ТНТУ ім. І.Пулюя, (Тернопіль, 21 березня 2012 р.)

УДК 330.341

Галина Машлій, Юлія Федак

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СФЕРИ

Halyna Mashliy, Yuliya Fedak

STATE SUPPORT FINANCIAL SUPPORT INNOVATION SECTOR

Стрімке зростання впливу науки та нових технологій на розвиток світової економіки перетворює інновації у вирішальний чинник поступального розвитку України, реальний шлях масштабного виходу вітчизняної продукції на світові ринки. В умовах обмеженості інвестиційних ресурсів перспективи реалізації інноваційного розвитку значною мірою залежать від активної економічної політики держави. Державна інноваційна політика повинна бути спрямована на створення соціально-економічних, організаційних та правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва й реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції.

Однак сьогодні теоретичного та методичного обґрунтування, а також практичного вирішення потребують питання, пов'язані із задіянням ефективних механізмів державного управління інноваціями. Особливої гостроти у цьому відношенні набула проблема державної підтримки фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

Формування та реалізація загальнодержавної інноваційної політики здійснюється з обов'язковим урахуванням особливостей розвитку окремих регіонів, їх технологічної та ресурсної бази.

Основними завданнями держави в активізації інноваційного процесу є наступні: збільшення обсягів інвестиційних ресурсів за рахунок усіх джерел фінансування (власні кошти суб'єктів господарювання, бюджетні кошти, банківські кредитні ресурси, кошти приватних та іноземних інвесторів); визначення пріоритетних напрямів використання капіталовкладень, особливо державних; забезпечення ефективного використання капітальних вкладень, удосконалення їх відтворювальної та технологічної структури.

Необхідність участі держави у формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу зумовлюється роллю останнього у забезпеченні економічного зростання. По-перше, інвестиційні витрати є найбільш мінливою складовою сукупного попиту, зміна якої спричиняє коливання ринкової кон'юнктури, призводить до циклічності розвитку ринкової економіки. По-друге, інвестиції є важливою умовою інноваційного розвитку економіки. Збільшення капіталу в різних його формах розглядається як принциповий фактор економічного зростання. По-третє, методи переважно прямого державного впливу на розвиток інновацій все більшою мірою повинні доповнюватися фінансовими стимулами, що обумовлює необхідність широкого залучення приватного капіталу. Це дозволить не тільки раціонально використати обмежені фінансові ресурси держави, але й стимулювати залучення цих ресурсів з інших джерел.

Участь держави у формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу полягає у безпосередньому фінансуванні науково-технічної діяльності як продуцента інновацій та у створенні умов для задіяння ринкових важелів впливу. Це знаходить свій прояв у активізації зовнішніх джерел фінансування інноваційної діяльності, формуванні стійкого попиту на інновації. Разом з тим в Україні до цього часу існує порядок

фінансування державних науково-технічних програм, який у більшості випадків не забезпечує досягнення заданих кінцевих результатів. Це свідчить про невідпрацьованість організаційно-економічних механізмів масштабних технологічних змін, що не дає змоги сформувати необхідний інноваційно-інвестиційний потенціал.

Перехід до інноваційної моделі економічного зростання є одним із головних завдань держави на найближчу перспективу. Проте економічне зростання є абсолютно неможливим без вирішення проблеми збільшення обсягу інвестицій у виробництво - від створення сприятливого інвестиційного клімату, вибору пріоритетних напрямків інвестування до визначення джерел фінансового забезпечення інновацій.

Неефективність фіскальної і регуляторної політики, нерозвинутість таких інструментів кредитного ринку як іпотека, факторинг певним чином обмежують такі механізми фінансування, як лізинг, форми прямого інвестування, знижують мотивацію будь-яких інвесторів. Розвиток інноваційної сфери характеризувався суттєвим зниженням інвестиційних можливостей державного і місцевого бюджетів, відсутністю остаточно сформованих і надійних механізмів залучення ресурсів з недержавних джерел з метою інвестування науково-технічної та інноваційної діяльності, низькою активністю та недостатнім рівнем фінансових ринків.

Державна політика щодо стимулювання інноваційних процесів підприємницького сектора економіки може здійснюватися в різних формах, які умовно можна розділити на чотири основні категорії:

- пряме бюджетне фінансування на основі грантів, контрактів (держзамовлення), пільгових позик та ін.;
- надання державою гарантованих позик або акціонерна участь у бізнесі, тобто фактичний поділ інноваційних ризиків із приватним сектором;
- заохочення ризикових капіталовкладень у нові інноваційні проекти й забезпечення необхідних для цього економічних умов;
- непряме стимулювання за рахунок відмови держави від частини податкових надходжень у формі податку на доходи (прибуток) приватних підприємств в обмін на інвестування в інноваційну сферу з урахуванням установлених державою пріоритетів.

Світова практика податкового стимулювання інноваційної діяльності свідчить про наявність трьох основних напрямків заохочення суб'єктів інноваційної діяльності:

- податкові пільги для діяльності інноваційних організацій;
- надання окремих податкових пільг підприємствам при реалізації ними інноваційних проектів;
- створення спеціальних податкових режимів підтримки інноваційної діяльності в рамках технопарків.

Таким чином, державна підтримка в системі фінансового механізму розвитку інновацій полягає у:

- визначенні видів діяльності, які виступають об'єктом стимулюючого впливу держави;
- виборі відповідного інструменту державного стимулювання;
- участі у становленні системи партнерських відносин між державою і приватним сектором, яка дозволить стимулювати залучення інвестицій в інноваційну сферу.

Стимулювання державою реалізації можливостей активізації інвестиційного, кредитного та фінансового забезпечення розвитку інновацій, поєднання різних методів та форм залучення фінансових ресурсів із різних джерел дозволить домогтися вагомих результатів науково-технічної та інноваційної діяльності.